

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 11 sierpnia 2016 r.

Pozycja 485

POSTANOWIENIE

z dnia 19 lipca 2016 r.

Sygn. akt Tw 4/13

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Stanisław Biernat – przewodniczący
Zbigniew Jędrzejewski
Leon Kieres
Julia Przyłębska
Piotr Pszczółkowski
Małgorzata Pyziak-Szafnicka
Stanisław Rymar
Piotr Tuleja
Sławomira Wronkowska-Jaśkiewicz
Andrzej Wróbel
Marek Zubik – sprawozdawca,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym zażalenia na postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6 lutego 2014 r. o odmowie nadania dalszego biegu wnioskowi Krajowej Rady Izb Rolniczych,

p o s t a n a w i a:

nie uwzględnąć zażalenia.

UZASADNIENIE

I

1. Dnia 23 stycznia 2013 r. wpłynął do Trybunału Konstytucyjnego wniosek Krajowej Rady Izb Rolniczych (dalej: KRIR) o zbadanie zgodności: art. 23 ust. 1 ustawy z dnia 23 czerwca 2003 r. o ochronie prawnej odmian roślin (Dz. U. Nr 137, poz. 1300, ze zm.; dalej: ustawa o ochronie prawnej odmian roślin) z art. 31 ust. 3, art. 32 i art. 64 Konstytucji; art. 23a ust. 1 i 4 ustawy o ochronie prawnej odmian roślin z art. 31 ust. 3, art. 32, art. 47 i art. 51 ust. 1 Konstytucji; art. 23c ust. 1, 3 i 4 ustawy o ochronie prawnej odmian roślin z art. 31 ust. 3, art. 32, art. 47, art. 50 i art. 64 Konstytucji.

2. Postanowieniem z 6 lutego 2014 r. Trybunał Konstytucyjny odmówił nadania dalszego biegu wnioskowi KRIR.

2.1. Trybunał stwierdził, że KRIR nie może być uznana za organizację zawodową w rozumieniu art. 191 ust. 1 pkt 4 Konstytucji. Nie przysługuje jej zatem prawo do inicjowania kontroli konstytucyjności. Członkostwo w samorządzie rolniczym nie jest uzależnione od wykonywania zawodu. Zgodnie z ustawą z dnia 14 grudnia 1995 r. o izbach rolniczych (Dz. U. z 2002 r. Nr 101, poz. 927, ze zm.; dalej: ustawa o izbach rolniczych) o przynależności do samorządu rolniczego decyduje bycie podatnikiem podatku rolnego w rozumieniu przepisów o podatku rolnym, podatnikiem podatku dochodowego z działów specjalnych produkcji rolnej w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych i osób prawnych, oraz bycie członkiem rolniczych spółdzielni produkcyjnych. KRIR tworzą izby wojewódzkie, w skład których wchodzi także osoby prawne. Nie jest to zatem organizacja zrzeszająca osoby fizyczne, które stale i w celach zarobkowych wykonują jedno lub kilka wyodrębnionych zajęć uznawanych za zawód.

2.2. Trybunał ustalił, że sprawa będąca przedmiotem wniosku KRIR nie należy do zakresu działania tego wnioskodawcy. Nomy kwestionowane przez KRIR nie ograniczają się wyłącznie do osób wykonujących zawód rolnika. Mogą być one stosowane także do innych podmiotów będących posiadaczami gruntów rolnych. Podmioty te nie są reprezentowane w ramach samorządu rolniczego przez KRIR. Domagając się kontroli konstytucyjności unormowań adresowanych do takich podmiotów, KRIR wykracza poza zakres swojego działania.

2.3. Trybunał uznał również, że niektóre zarzuty sformułowane we wniosku KRIR cechowała oczywista bezzasadność. Kwestionowany art. 23a ust. 1 i 4 ustawy o ochronie prawnej odmian roślin nie odnosi się do życia prywatnego posiadacza gruntu, dotyczy natomiast prowadzonej przez niego działalności gospodarczej. Prawo do prywatności nie dotyczy działalności zawodowej jednostek. Powołane przez wnioskodawcę wzorce tj. art. 47 i art. 51 ust. 1 Konstytucji, są nieadekwatne treściowo do kwestionowanych unormowań ustawowych.

3. W zażaleniu z 17 lutego 2014 r. KRIR wniosła o uwzględnienie zażalenia i skierowanie sprawy do rozpoznania na rozprawie.

Zdaniem KRIR Trybunał dokonał błędnej wykładni art. 191 ust. 1 pkt 4 Konstytucji. Przyjął bowiem, że uznanie danego podmiotu za organizację zawodową w rozumieniu tego przepisu warunkowane jest zrzeszaniem przez ten podmiot wyłącznie osób fizycznych, które stale i w celach zarobkowych wykonują zajęcia uznane za zawód. Taka interpretacja nie wynika jednak z treści tego przepisu Konstytucji. Błędna jest również wykładnia art. 191 ust. 2 Konstytucji, w myśl której przedmiot wniosku musi dotyczyć wyłącznie i jedynie spraw objętych zakresem działania wnioskodawcy i odnosić się bezpośrednio do jego interesów.

4. Zarządzeniem z 21 lutego 2014 r. Prezes Trybunału Konstytucyjnego wyznaczył pełny skład do rozpoznania zażalenia KRIR na postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z 6 lutego 2014 r.

5. Dnia 6 lipca 2016 r. sędzia Trybunału Konstytucyjnego Andrzej Rzepliński złożył wniosek o wyłączenie go ze składu orzekającego w sprawie rozpoznania zażalenia na postanowienie o odmowie nadania dalszego biegu wnioskowi KRIR. Uzasadniając wniosek wskazał, że 6 lutego 2014 r. w sprawie Tw 4/13 wydał postanowienie w I instancji. Postanowieniem z 12 lipca 2016 r. Trybunał Konstytucyjny, na podstawie art. 26 ust. 2 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643, ze zm.), postanowił włączyć sędziego Andrzeja Rzeplińskiego od udziału w postępowaniu z wniosku KRIR.

II

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Na podstawie art. 138 w zw. z art. 139 ustawy z dnia 25 czerwca 2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. 1064, ze zm.; dalej: ustawa o TK z 2015 r.) z dniem 30 sierpnia 2015 r. utraciła moc ustawa o TK z 1997 r. Zgodnie z art. 134 pkt 1 ustawy o TK z 2015 r. w sprawach wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie ustawy w postępowaniu przed Trybunałem w zakresie dotyczącym wstępnego rozpoznania stosuje się przepisy dotychczasowe, tzn. przepisy ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643, ze zm.; dalej: ustawa o TK z 1997 r.). Rozpatrywany wniosek został wniesiony przed dniem wejścia w życie ustawy o TK z 2015 r., dlatego do jego wstępnej kontroli zastosowanie mają przepisy ustawy o TK z 1997 r.

Trybunał jednocześnie wziął pod uwagę rozstrzygnięcie zapadłe w wyroku w sprawie K 47/15 (cz. I, pkt 16 lit. b sentencji), dotyczące art. 2 ustawy z dnia 22 grudnia 2015 r. o zmianie ustawy o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. 2217). Trybunał uznał niekonstytucyjność tego przepisu z uwagi na to, że przewidywał stosowanie ustawy nowelizującej do spraw, w których postępowanie przed Trybunałem wszczęto przed dniem wejścia jej w życie.

Rozstrzygnięcie Trybunału w tamtej sprawie jest ostateczne (art. 190 ust. 1 Konstytucji). Konstytucja nie przewiduje równocześnie żadnej kompetencji dla jakiegokolwiek organu państwa do dokonywania oceny ważności wyroku Trybunału Konstytucyjnego. Wyrok w sprawie K 47/15 jest znany Trybunałowi z urzędu, niezależnie od publikacji wyroku w Dzienniku Ustaw, przewidzianej przez art. 190 ust. 2 Konstytucji. Trybunał nie może zatem pominąć znaczenia prawnego wyroku z 9 marca 2016 r. (K 47/15) i ostatecznego rozstrzygnięcia o niekonstytucyjności wskazanej wyżej ustawy z 22 grudnia 2015 r.

W myśl ogólnej reguły dotyczącej orzeczeń sądowych wiążą one nie tylko strony i sąd, który je wydał, ale także inne sądy oraz inne organy państwowe i organy administracji publicznej. Reguła ta obowiązuje we wszystkich rodzajach postępowań sądowych, o czym świadczą unormowania dotyczące procedury cywilnej (art. 365 § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, Dz. U. z 2014 r. poz. 101, ze zm.), procedury karnej (art. 8 § 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego, Dz. U. Nr 89, poz. 555, ze zm.) oraz procedury postępowania przed sądami administracyjnymi (art. 170 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi, Dz. U. z 2012 r. poz. 270, ze zm.). Nie ma zatem żadnych powodów, aby Trybunał – w swojej działalności – miał się uchylać od zasady znajomości z urzędu własnych orzeczeń. Dotyczy to też orzeczenia z 9 marca 2016 r. w sprawie K 47/15.

2. Zgodnie z art. 36 ust. 4 ustawy o TK z 1997 r. wnioskodawcy przysługuje prawo wniesienia zażalenia na postanowienie Trybunału Konstytucyjnego odmowie nadania wnioskowi dalszego biegu. Trybunał, w składzie trzech sędziów, rozpatruje zażalenie na posiedzeniu niejawnym (art. 25 ust. 1 pkt 3 lit. b w zw. z art. 36 ust. 6 i 7 ustawy o TK z 1997 r.). Z inicjatywy Prezesa Trybunału Konstytucyjnego rozpoznanie sprawy może nastąpić również w pełnym składzie, co ma miejsce w tym postępowaniu (art. 25 ust. 1 pkt 1 lit. e ustawy o TK z 1997 r.). Trybunał Konstytucyjny bada w szczególności, czy wydając zaskarżone postanowienie, prawidłowo stwierdził istnienie przesłanek odmowy nadania wnioskowi dalszego biegu. To znaczy, że na etapie rozpoznania zażalenia Trybunał analizuje przede wszystkim te zarzuty, które mogą podważyć trafność ustaleń przyjętych za podstawę zaskarżonego rozstrzygnięcia.

W zażaleniu wskazano, że KRIR jest organizacją zrzeszającą przede wszystkim osoby fizyczne, co w świetle art. 191 ust. 1 pkt 4 Konstytucji stanowi cechę organizacji zawodowej.

Zdaniem KRIR Konstytucja nie przesądza jednoznacznie o tym, że organizacją zawodową mogą być podmioty zrzeszające wyłącznie osoby fizyczne wykonujące zajęcia uznawane za zawód.

3. Trybunał Konstytucyjny wielokrotnie podkreślał w swoich orzeczeniach, że – w porównaniu ze stanem prawnym sprzed 1997 r. – w obowiązującej Konstytucji nastąpiło istotne rozszerzenie kręgu podmiotów, które mogą zainicjować postępowanie przed Trybunałem. Przyczyniło się do tego wprowadzenie mechanizmu skargi konstytucyjnej oraz przyznanie każdemu sądowi uprawnienia do przedstawienia pytania prawnego. W tej sytuacji nie istnieje systemowa potrzeba dalszego rozszerzania kręgu podmiotów legitymowanych do wszczęcia hierarchicznej kontroli norm przez rozszerzającą wykładnię postanowień Konstytucji (zob. postanowienie TK z 14 lipca 2014 r., sygn. Tw 13/14, OTK ZU nr 3/B/2015, poz. 208).

3.1. Zgodnie z art. 191 ust. 1 pkt 4 Konstytucji jednym z podmiotów legitymowanych do wszczęcia postępowania przed TK jest ogólnokrajowa władza organizacji zawodowej.

Pojęcie organizacji zawodowej odnosi się do podmiotu reprezentującego osoby wykonujące określony zawód. Chodzi w tym wypadku o zajęcie wymagające odpowiedniego zasobu wiedzy i umiejętności, którego osoba wyuczyła się i które stale wykonuje, czerpiąc z tego tytułu środki utrzymania. Dotyczy to działalności realizowanej przez osoby fizyczne posiadające odpowiednie kwalifikacje (wykształcenie), niezależnie od formy i rodzaju tej działalności.

Wykonywanie zawodu jest związane z działalnością jednostki. Świadczy o tym chociażby art. 65 ust. 1 Konstytucji wyrażający przysługującą jednostkom wolność wyboru i wykonywania zawodu oraz wyboru miejsca pracy, czy też art. 17 ust. 2 Konstytucji dotyczący wolności wykonywania zawodu. W Konstytucji mowa jest również o organizacjach zrzeszających osoby wykonujące zawód. Oprócz pojęcia organizacji zawodowej (art. 191 ust. 1 pkt 4 Konstytucji) chodzi tu także o samorząd zawodowy (art. 17 ust. 1 oraz art. 61 Konstytucji) i związek zawodowy (art. 12 i art. 59 Konstytucji). Odrębną podstawę konstytucyjną mają też organizacje społeczno-zawodowe rolników (art. 12 i art. 59 ust. 1 Konstytucji). Odnosząc się do powołanych unormowań konstytucyjnych, trzeba przyjąć, że organizacją zawodową może być wyłącznie taki podmiot, który zrzesza osoby fizyczne wykonujące zawód.

Podmiotem legitymowanym na podstawie art. 191 ust. 1 pkt 4 Konstytucji jest ogólnokrajowa władza organizacji zawodowej. To znaczy, że do wszczęcia postępowania przed TK uprawniony jest wyłącznie taki podmiot zrzeszający osoby wykonujące zawód, który jest reprezentatywny dla tej kategorii osób. Inaczej mówiąc, podstawowym celem i funkcją takiej organizacji ma być reprezentowanie danej grupy zawodowej oraz podejmowanie działań związanych z wykonywaniem zawodu przez osoby zrzeszone w tej organizacji.

3.2. Trybunał Konstytucyjny zauważa, że w grupie podmiotów wywodzących swoje uprawnienie do zainicjowania kontroli konstytucyjności z art. 191 ust. 1 pkt 4 Konstytucji mogą się również znaleźć organizacje o mieszanym statusie. Chodzi w tym wypadku o podmioty, które mają charakter zawodowy – stanowią reprezentację osób fizycznych wykonujących określony zawód, a oprócz tego noszą też pewne cechy organizacji gospodarczej – zrzeszają osoby prawne prowadzące jakiś rodzaj działalności gospodarczej.

Mieszany status danej organizacji nie przekreśla – sam w sobie – możliwości uznania jej za organizację zawodową. Trybunał nie wyklucza przez to, że w konkretnej sytuacji podmiot o mieszanym statusie będzie mógł być traktowany jako legitymowany do wszczęcia postępowania przed TK na podstawie art. 191 ust. 1 pkt 4 Konstytucji. Warunkiem tego jest jednak wykazanie przez wnioskodawcę zamierzającego wszcząć kontrolę konstytucyjności, że spełnia wszystkie cechy organizacji zawodowej, o której mowa w art. 191 ust. 1 pkt 4

Konstytucji. We wniosku kierowanym do TK dana organizacja musi zatem wykazać, że jest podmiotem, której podstawowym celem jest reprezentowanie zawodowych interesów osób wykonujących określony zawód.

3.3. Uprawnienie do wszczęcia kontroli konstytucyjności przez ogólnokrajową władzę organizacji zawodowej wynika z art. 191 ust. 1 pkt 4 Konstytucji. Na tej samej podstawie z wnioskiem do TK mogą wystąpić także ogólnokrajowe organy związków zawodowych oraz ogólnokrajowe władze organizacji pracodawców. Trybunał w wielu postanowieniach wydanych w sprawach zainicjowanych złożeniem wniosku – w tym w pełnoskładowym postanowieniu z 28 stycznia 2004 r. (sygn. Tw 74/02, OTK ZU nr 1/B/2004, poz. 2) – stwierdzał, że zakres uprawnienia podmiotów wymienionych w art. 191 ust. 1 pkt 4 Konstytucji musi być rozumiany jednolicie. Intencją ustrojodawcy było przyznanie ochrony tylko takim interesom organizacji wskazanych w art. 191 ust. 1 pkt 4 Konstytucji, które mają pewien wspólny mianownik. Są to zatem odpowiednio interesy pracodawców w związku z zatrudnianiem pracowników, interesy pracownicze oraz interesy związane z wykonywaniem zawodu. Gdyby ustrojodawca chciał objąć interesy gospodarcze szczególną ochroną, wyrażającą się możliwością skierowania wniosku do Trybunału Konstytucyjnego, przyznałby takie uprawnienie organizacjom powołanym do reprezentowania właśnie takich interesów swoich członków (np. izbom gospodarczym). Te jednak nie zostały wymienione w art. 191 ust. 1 pkt 4 Konstytucji. W efekcie ochrona interesów gospodarczych w postępowaniu przed TK może się odbywać jedynie w trybie skargi konstytucyjnej lub wniosku podmiotów legitymowanych ogólnie.

Brak jest uzasadnienia do tego, aby jednolicie rozumiany zakres legitymacji podmiotów określonych w art. 191 ust. 1 pkt 4 Konstytucji modyfikować w bieżącym postępowaniu. Brak jest również podstaw do rozszerzania zakresu legitymacji wynikającej z art. 191 ust. 1 pkt 4 Konstytucji i przyznawania jej izbom gospodarczym. Konstytucja odróżnia wyraźnie samorząd zawodowy od samorządu gospodarczego (art. 61 ust. 1 Konstytucji). Podstawę prawną wyodrębnienia samorządu gospodarczego stanowi też art. 17 ust. 2 Konstytucji. Organizacje samorządu gospodarczego nie posiadają legitymacji wnioskowej w postępowaniu przed TK.

4. Wnioskodawca, który powołuje się na uprawnienie wynikające z art. 191 ust. 1 pkt 4 Konstytucji, musi każdorazowo wykazać, że spełnia cechy pozwalające uznać go za jeden z podmiotów określonych w tym przepisie. Wykazanie spełniania wszystkich cech np. organizacji zawodowej, musi nastąpić już na etapie inicjatywy wszczęcia postępowania przed TK.

4.1. Trybunał stwierdza, że KRIR jest krajową reprezentacją izb rolniczych. Zgodnie z art. 37 ust. 3 ustawy o izbach rolniczych oraz § 2 statutu KRIR tworzą ją prezesi wojewódzkich izb rolniczych oraz delegaci każdej wojewódzkiej izby rolniczej. W myśl art. 1 ust. 2 ustawy o izbach rolniczych członkami izb są: osoby fizyczne i prawne, będące podatnikami podatku rolnego w rozumieniu przepisów o podatku rolnym; osoby fizyczne i prawne, będące podatnikami podatku dochodowego z działów specjalnych produkcji rolnej w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych i podatku dochodowym od osób prawnych; członkowie rolniczych spółdzielni produkcyjnych posiadający w tych spółdzielniach wkłady gruntowe.

Trybunał zauważa, że KRIR jest organizacją, której podstawowym celem ustawowym jest reprezentowanie interesów podmiotów zrzeszonych w samorząd rolniczy (art. 1 ust. 1 ustawy o izbach rolniczych). Dla określenia charakteru KRIR istotne jest nawiązanie do kryterium zrzeszania się w tej organizacji. Zgodnie z powołanym uprzednio art. 1 ust. 2 ustawy o izbach rolniczych kryterium tym jest bycie podatnikiem bądź posiadanie wkładu

gruntowego w spółdzielni produkcyjnej. Nabycie uprawnień zawodowych i wykonywanie zawodu rolnika nie są przez to wyłącznymi czynnikami decydującymi o członkostwie w samorządzie rolniczym, w tym także w KRIR. Samorząd rolniczy zrzesza różnorakie podmioty, których cechą wspólną jest prowadzenie i czerpanie korzyści z produkcji rolnej. Kore-sponduje to chociażby z przykładowym wykazem zadań, które ustawodawca powierza izbom rolniczym (art. 5 ust. 1 ustawy o izbach rolniczych).

4.2. Charakterystyka KRIR pozwala uznać, że jest to organizacja o mieszanym statu-sie. Jest podmiotem zrzeszającym osoby prawne prowadzące działalność produkcyjną w rolnictwie. Jest również organizacją reprezentującą osoby fizyczne, które w ramach swojej profesji, w celach zarobkowych i dla własnego utrzymania, podejmują działania wymagające odpowiedniej wiedzy i umiejętności. Mieszany status KRIR nie przekreślił zatem – sam w sobie – możliwości traktowania tego podmiotu jak organizacji zawodowej. KRIR zrzesza osoby wykonujące zawód i jest organizacją reprezentatywną dla takiej kategorii osób. Celem i funkcją tego podmiotu jest reprezentowanie rolników oraz podejmowanie działań związa-nych z wykonywaniem tego zawodu.

Traktowanie KRIR jako organizacji zawodowej nie przesądza jednocześnie o dopuszczalności inicjowania przez ten podmiot postępowań przed TK w każdej sprawie. Istotą legitymacji przysługującej podmiotom wymienionym m.in. w art. 191 ust. 1 pkt 4 Kon-stitucji, w tym ogólnokrajowym władzom organizacji zawodowych, jest ich ograniczony przedmiotowo zakres zaskarżenia. Samo spełnienie przesłanki podmiotowej, skutkujące uznaniem KRIR za organizację zawodową, o której mowa w art. 191 ust. 1 pkt 4 Konstytucji nie oznacza zatem, że podmiot ten może skutecznie wszcząć kontrolę konstytucyjności aktu normatywnego wskazanego we wniosku skierowanym do TK w badanej sprawie.

5. Podstawą nieuwzględnienia zażalenia na postanowienie o odmowie nadania dalsze-go biegu wnioskowi KRIR jest stwierdzenie, że kwestionowane w tym wniosku unormowania ustawy o ochronie prawnej odmian roślin nie dotyczą spraw objętych zakresem działania wnioskodawcy w rozumieniu art. 191 ust. 2 Konstytucji.

Jak Trybunał trafnie podkreślił w zaskarżonym postanowieniu, zakres działania orga-nizacji zawodowej, w ramach którego podmiot ten może wszczynać postępowania przed TK, obejmuje wyłącznie sprawy dotyczące wykonywania zawodu (art. 191 ust. 2 w zw. z art. 191 ust. 1 pkt 4 Konstytucji). Zakresu tego nie można zatem utożsamiać ze wszystkimi sprawami pozostającymi w gestii danej organizacji na podstawie odpowiednich przepisów ustawowych czy właściwego statutu.

5.1. Przedmiotem wniosku KRIR uczyniono przepisy ustawy o ochronie prawnej od-mian roślin. Kwestionowane przepisy regulują mechanizm tzw. odstępstwa rolnego. Jego isto-tę stanowi przysługujące posiadaczom gruntów rolnych prawo do wykorzystania materiału roślinnego ze zbioru odmiany chronionej jako materiału siewnego. Uprawnienie to ma – co do zasady – charakter odpłatny, a jego realizacja nie wymaga uzyskania zgody hodowcy.

KRIR zakwestionowała ustawowe unormowania określające warunki używania mate-riału siewnego w ramach odstępstwa rolnego, obowiązki informacyjne dotyczące wykorzy-stania takiego materiału czy związane z tym uprawnienia kontrolne przysługujące hodowcom bądź ich organizacjom. Charakter prawny kwestionowanych przepisów ustawy o ochronie prawnej odmian roślin wskazuje, że dotyczą one jednego z warunków prowadzenia działalno-sci rolniczej. Określają kategorię podmiotów obowiązanych do ponoszenia opłat oraz zakres tego obowiązku. Są to zatem unormowania wyznaczające niektóre gospodarcze uwarunkowa-nia produkcji rolnej. Nie mają one związku z samym wykonywaniem zawodu rolnika, ale dotyczą wyłącznie ekonomicznych aspektów gospodarowania w rolnictwie.

Ustalenia dotyczące charakteru kwestionowanych unormowań potwierdza również argumentacja przedstawiona przez KRIR we wniosku oraz formułowane tam zarzuty niekonstytucyjności przepisów ustawy o ochronie prawnej odmian roślin. Koncentrują się one wokół dopuszczalności ograniczania niektórych praw podmiotowych, w tym również takich, które nie odnoszą się do sfery wykonywania konkretnego zawodu – rolnika, ale mają charakter uniwersalny, związany ze statusem prawnym jednostki. Chodzi tu głównie o zarzuty, których konstytucyjnym punktem odniesienia jest prawo do prywatności (art. 47 Konstytucji), nienaruszalność mieszkania (art. 50 Konstytucji) czy prawo do nieujawniania informacji o własnej osobie (art. 51 ust. 1 Konstytucji). Nawet tam, gdzie wnioskodawca wskazuje na naruszenie prawa do własności (art. 64 ust. 1 Konstytucji), czyni to w celu wykazania niekonstytucyjnego różnicowania sytuacji podmiotów w sferze ich praw majątkowych. Nie odnosi tego naruszenia do wykonywania zawodu. Świadczy to o tym, że inicjowana przez KRIR kontrola konstytucyjności, chociaż w ogólnym ujęciu dotyczy interesów rolników i ma doprowadzić do zmiany ich sytuacji prawnej, to nie dotyczy ona tej sfery, która ma zasadnicze znaczenie w perspektywie art. 191 ust. 2 w zw. z art. 191 ust. 1 pkt 4 Konstytucji.

5.2. Trybunał zwraca również uwagę na podmiotowy zakres stosowania kwestionowanych przepisów ustawy o ochronie prawnej odmian roślin. Przepisy te adresowane są do posiadaczy gruntów rolnych. Chodzi tutaj o różne rodzaje gruntów definiowanych w ustawie z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. Nr 16 poz. 78, ze zm.). Normy kwestionowane we wniosku KRIR nie ograniczają się wyłącznie do osób wykonujących zawód rolnika, ale mogą dotyczyć także osób niezrzeszonych w ramach samorządu rolniczego. Wynika to z faktu, że posiadaczem gruntu rolnego nie musi być każdorazowo rolnik. Z tego względu zakres zaskarżenia ujęty w analizowanym wniosku KRIR wykracza poza zakres działania wnioskodawcy. Dotyczy przepisów adresowanych zarówno do osób zrzeszonych w KRIR, jak i tych, które funkcjonują poza tą organizacją i nie mają z nią nic wspólnego. W tej sferze wnioskodawca występowałby więc *de facto* w imieniu osób czy podmiotów, których nie reprezentuje. Działałaby zatem w sposób zbliżony do podmiotów mających legitymację ogólną w postępowaniu przed TK, które mogą inicjować postępowania we wszystkich sprawach, niezależnie od ich zakresu działania. Świadczy to o tym, że normy kwestionowane przez KRIR nie spełniają kryterium określonego w art. 191 ust. 2 Konstytucji.

5.3. Wątpliwości wnioskodawcy dotyczące kwestionowanych przepisów ustawowych nie dotyczą spraw objętych zakresem działania organizacji zawodowej (art. 191 ust. 2 w zw. z art. 191 ust. 1 pkt 4 Konstytucji), ponieważ odnoszą się do gospodarczych warunków prowadzenia działalności rolniczej. Mają związek wyłącznie z interesami o charakterze gospodarczym, nie mogą być zatem zaliczane – w myśl art. 191 ust. 2 Konstytucji – do spraw objętych zakresem działania podmiotów legitymowanych do wszczęcia postępowania przed TK.

Mając to na względzie, Trybunał podtrzymuje stanowisko wyrażone w zaskarżonym postanowieniu, w myśl którego przedmiot wniosku KRIR nie należy do zakresu działania tego podmiotu, jako organizacji zawodowej w rozumieniu art. 191 ust. 2 w zw. z art. 191 ust. 1 pkt 4 Konstytucji. Uwzględniwszy wszystkie powyższe okoliczności, Trybunał w obecnym składzie stwierdza, że argumentacja zażalenia nie podważa trafności zaskarżonego rozstrzygnięcia.

W tym stanie rzeczy Trybunał Konstytucyjny postanowił jak w sentencji.

Zdanie odrębne

sędziego TK Julii Przyłębskiej
do postanowienia Trybunału Konstytucyjnego
z dnia 19 lipca 2016 r., sygn. akt Tw 4/13

Na podstawie art. 99 ust. 2 ustawy z dnia 25 czerwca 2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 293) zgłaszam zdanie odrębne do postanowienia Trybunału Konstytucyjnego z dnia 19 lipca 2016 r. o nieuwzględnieniu zażalenia w sprawie o sygn. akt Tw 4/13.

Zdanie odrębne uzasadniam następująco:

1. Skład orzekający w niniejszej sprawie jest niezgodny z przepisami ustawy z dnia 25 czerwca 2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 293; dalej: ustawa o TK), zmienionej ustawą z dnia 22 grudnia 2015 r. o zmianie ustawy o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 2217; dalej: ustawa o zmianie ustawy o TK).

2. Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z 9 marca 2016 r. wydane w sprawie o sygn. K 47/15 nie weszło w życie, dlatego tryb postępowania przed Trybunałem nadal reguluje ustawa o TK w kształcie określonym ustawą o zmianie ustawy o TK, która nie utraciła mocy obowiązującej.

3. Art. 190 ust. 3 *in principio* Konstytucji stanowi, że orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

4. Art. 190 ust. 2 zdanie pierwsze Konstytucji stanowi, że ogłoszenie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego następuje w organie urzędowym, w którym będący przedmiotem orzeczenia akt normatywny był ogłoszony. Dopiero na skutek opisanej w art. 190 ust. 2 Konstytucji publikacji orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego wchodzi w życie (*vide*: art. 190 ust. 3 *in principio* Konstytucji) i wywołuje skutki derogacyjne w nim przewidziane.

5. Stosownie do treści art. 2 ust. 1 ustawy o zmianie ustawy o TK w niniejszej sprawie Trybunał powinien orzekać w pełnym składzie sędziów Trybunału, to jest z udziałem co najmniej trzynastu sędziów (art. 2 ust. 1 zdanie drugie ustawy o zmianie ustawy o TK w związku z art. 44 ust. 1 pkt 1 w związku z ust. 3 ustawy o TK w brzmieniu nadanym ustawą o zmianie ustawy o TK).

Zdanie odrębne

sędziego TK Piotra Pszczółkowskiego
do postanowienia Trybunału Konstytucyjnego
z dnia 19 lipca 2016 r. w sprawie o sygn. Tw 4/13

Na podstawie art. 99 ust. 2 ustawy z dnia 25 czerwca 2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 293), zgłaszam zdanie odrębne do postanowienia Trybunału Konstytucyjnego z 19 lipca 2016 r. w sprawie o sygn. Tw 4/13.

Zdanie odrębne uzasadniam w sposób następujący:

1. Zarządzeniem z 21 lutego 2014 r. Prezes Trybunału Konstytucyjnego wyznaczył pełny skład do rozpoznania zażalenia KRIR na postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z 6 lutego 2014 r.

2. Dnia 6 lipca 2016 r. sędzia Trybunału Konstytucyjnego Andrzej Rzepliński złożył wniosek o wyłączenie go ze składu orzekającego w sprawie rozpoznania zażalenia na postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6 lutego 2014 r. o odmowie nadania dalszego biegu wnioskowi KRIR. Postanowieniem z 12 lipca 2016 r. Trybunał Konstytucyjny, na podstawie art. 26 ust. 2 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643, ze zm.), postanowił włączyć sędziego Andrzeja Rzeplińskiego od udziału w postępowaniu z wniosku KRIR.

3. Postanowienie z 19 lipca 2016 r. zostało wydane przez jedenastu sędziów Trybunału Konstytucyjnego.

4. Pełny skład Trybunału to piętnastu sędziów, chociaż orzekanie w pełnym składzie wymaga udziału minimalnie określonej ustawowo liczby sędziów. Jest to podyktowane względami prakseologicznymi. Ustawodawca w ramach kompetencji przyznanych w art. 197 Konstytucji założył, że zebranie składu wszystkich piętnastu sędziów Trybunału może być niemożliwe bądź utrudnione z powodów losowych. Podkreślić jednak należy, że określony ustawowo minimalny skład sędziów orzekających w pełnym składzie Trybunału nie stanowi uprawnienia do pozbawiania możliwości udziału w pełnym składzie Trybunału pozostałych sędziów TK. Z treści art. 80 ustawy o TK wynika obowiązek Prezesa Trybunału Konstytucyjnego do skierowania sprawy do rozpoznania przez właściwy skład orzekający. Brak jest jednak jakiegokolwiek podstawy prawnej do określania przez Prezesa TK składu osobowego „pełnego składu” Trybunału Konstytucyjnego. Brak także podstawy prawnej do działań Prezesa TK polegających na „dopuszczaniu” lub „niedopuszczaniu” sędziów TK do orzekania w tej czy innych sprawach, orzekanych w pełnym składzie Trybunału. W czasie orzekania w sprawie niniejszej piętnastu sędziów posiadało kompetencje do orzekania, ale Prezes TK nie umożliwił orzekania w sprawie niniejszej sędziom Henrykowi Ciochowi, Lechowi Morawskiemu i Mariuszowi Muszyńskiemu.

Sędzią Trybunału Konstytucyjnego jest osoba wybrana przez Sejm na podstawie art. 194 ust. 1 Konstytucji i art. 17 ust. 2 ustawy o TK, która złożyła wobec Prezydenta RP ślubowanie (art. 21 ust. 1 ustawy o TK). Obecnie warunki powyższe spełnia piętnastu sędziów. Status dwunastu sędziów Trybunału Konstytucyjnego – „dopuszczonych” do orzekania w niniejszym postępowaniu nie jest kwestionowany przez TK i Prezesa TK. Zarządzeniami Prezesa Trybunału Konstytucyjnego i w uzasadnieniach orzeczeń Trybunału podważana jest, moim zdaniem bezprawnie, „zdolność do orzekania” trzech sędziów Trybunału Konstytucyjnego. Są to osoby wybrane w dniu 2 grudnia 2015 r. przez Sejm VIII kadencji na podstawie art. 194 Konstytucji, od których Prezydent RP w dniu 3 grudnia 2015 r. odebrał ślubowanie na podstawie art. 21 ust. 1 ustawy o TK. Status prawny tych sędziów nie powinien budzić wątpliwości prawnych, ani faktycznych. Zarówno konstytucyjne jak i ustawowe warunki sprawowania urzędu sędziego TK przez prof. Henryka Ciocha, prof. Lecha Morawskiego, oraz prof. Mariusza Muszyńskiego zostały spełnione. Także status faktyczny wymienionych sędziów wydaje się jasny. Natychmiast po wyborze i złożeniu ślubowania zostali przez Prezesa Trybunału Konstytucyjnego przyjęci w poczet sędziów Trybunału, otrzymali do dyspozycji pokoje sędziowskie, pobierają należne sędziom TK wynagrodzenie. Bez żadnej podstawy prawnej sędziowie H. Cioch, L. Morawski i M. Muszyński nie zostali przez Prezesa

Trybunału Konstytucyjnego „dopuszczeni” do orzekania w sprawie niniejszej. Nie orzekają też w innych sprawach Trybunału. Wbrew niektórym opiniom, statusu tych sędziów nie mógł określać i nie określa wyrok TK z dnia 3 grudnia 2015 r., wydany w sprawie o sygn. K 34/15. Z treści sentencji tego wyroku wynika, że art. 137 ustawy o TK, na podstawie którego Sejm VII Kadencji dokonał w dniu 8 października 2015 r. zgłoszenia kandydatur pięciu osób na stanowiska sędziów Trybunału „w zakresie, w jakim dotyczy sędziów Trybunału, których kadencja upływa 6 listopada 2015 r., jest zgodny z art. 194 ust. 1 Konstytucji, a „w zakresie, w jakim dotyczy sędziów Trybunału, których kadencja upływa odpowiednio 2 i 8 grudnia 2015 r., jest niezgodny z art. 194 ust. 1 Konstytucji”. Należy podkreślić, że wyrok w sprawie o sygn. K 34/15 opublikowany – stosownie do treści art. 190 ust. 2 Konstytucji w dniu 16 grudnia 2015 r., zapadł już po wyborze przez Sejm VIII kadencji sędziów H. Ciocha, L. Morawskiego i M. Muszyńskiego i już po złożeniu przez tych sędziów ślubowania wobec Prezydenta RP. Z przytoczonej chronologii zdarzeń wynika, że wyrok TK z dnia 3 grudnia 2015 r. nie mógł zmienić i nie zmienił statusu prawnego sędziów TK H. Ciocha, L. Morawskiego i M. Muszyńskiego. Należy zauważyć, że oceniony wyrokiem w sprawie o sygn. K 34/15 przepis art. 137 ustawy o TK nie stanowił podstawy prawnej do powołań na stanowiska sędziów TK. Był jedynie podstawą prawną do zgłaszania Marszałkowi Sejmu kandydatów na stanowiska sędziów TK. Podstawę prawną do powołania sędziów stanowiły art. 194 ust. 1 Konstytucji i art. 17 ust. 2 ustawy o TK. Wybór na stanowiska sędziów TK prof. H. Ciocha, prof. L. Morawskiego i prof. M. Muszyńskiego uszanował częścią swoich działań Prezes Trybunału, przydzielając im w dniu 4 grudnia 2015 r. do dyspozycji pokoje sędziowskie w siedzibie Trybunału i decydując o wypłacie im wynagrodzeń. Działan takich Prezes Trybunału nie podjął wobec żadnego z sędziów wybranych przez Sejm VII kadencji w dniu 8 października 2015 r. – nawet po ogłoszeniu w dniu 16 grudnia 2015 r. wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 3 grudnia 2015 r. Analiza stanu prawnego i faktycznego pozwala zatem bez jakichkolwiek wątpliwości wskazać, że prof. H. Cioch, prof. L. Morawski i prof. M. Muszyński są sędziami Trybunału Konstytucyjnego. Poza warunkami określonymi w art. 194 ust. 1 Konstytucji i art. 21 ust. 1 ustawy o TK nie ma żadnych innych przepisów prawa pozwalających na ocenę posiadania „zdolności do orzekania” we wszystkich sprawach Trybunału przez wskazanych wyżej sędziów, którzy zostali wybrani przez Sejm na stanowisko sędziów TK i zaprzysiężone przez Prezydenta RP. Nie było żadnej podstawy prawnej uzasadniającej pozbawienie sędziów TK H. Ciocha, L. Morawskiego i M. Muszyńskiego prawa do orzekania w niniejszej sprawie. Przeciwnie, orzekanie w sprawie niniejszej to ich konstytucyjny obowiązek i uprawnienie. Zostali wybrani przez wyłoniony przez suwerena w wyborach powszechnych Sejm i złożyli ślubowanie wobec Prezydenta RP, aby stać na straży Konstytucji przez dziewięć lat ich konstytucyjnie określonej kadencji. Jakikolwiek uniemożliwianie wykonywania sędziom TK ich obowiązków, skracanie ich kadencji, narusza w sposób oczywisty Konstytucję, w szczególności zasadę legalizmu wynikającą z art. 7 Konstytucji. Wobec powyższego skład sędziowski Trybunału Konstytucyjnego w niniejszym postępowaniu nie został prawidłowo obsadzony. Trzem sędziom Trybunału decyzją Prezesa TK odmówiono w niniejszej sprawie przysługującego im prawa do orzekania, nadanego tym sędziom przez Sejm z mocy ustawy zasadniczej. Dlatego postanowienie nie zapadło wbrew zarządzeniu Prezesa TK w pełnym składzie Trybunału, a złożenie zdania odrębnego do postanowienia było konieczne.

Zdanie odrębne

sędziego TK Zbigniewa Jędrzejewskiego
do postanowienia Trybunału Konstytucyjnego
z dnia 19 lipca 2016 r., sygn. akt Tw 4/13

Na podstawie art. 99 ust. 2 ustawy z dnia 25 czerwca 2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 293; dalej: ustawa o TK), zgłaszam zdanie odrębne do postanowienia z dnia 19 lipca 2016 r. w sprawie o sygn. Tw 4/13

1. Uważam, że postanowienie zostało wydane niezgodnie z przepisami ustawy o TK. Trybunał oparł swoje orzeczenie na niewłaściwym reżimie prawnym.

2. W niniejszej sprawie Trybunał przyjął, że tryb postępowania przed Trybunałem reguluje ustawa o TK w kształcie określonym wyrokiem TK z dnia 9 marca 2016 r., sygn. K 47/15. Takie założenie jest niezgodne z art. 190 ust. 3 w związku z art. 190 ust. 2 Konstytucji.

3. Zgodnie z art. 190 ust. 2 Konstytucji, orzeczenia Trybunału w sprawach wymienionych w art. 188 Konstytucji podlegają niezwłocznemu ogłoszeniu w organie urzędowym, w którym akt normatywny był ogłoszony. Jeżeli akt nie był ogłoszony, orzeczenie ogłasza się w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”. Z art. 190 ust. 3 zdanie pierwsze Konstytucji wynika, że orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego wchodzi w życie z dniem ogłoszenia, jednak Trybunał może określić inny termin utraty mocy obowiązującej aktu normatywnego.

Zakładając, że ustawodawca konstytucyjny działał racjonalnie i zastosował w przepisach te same wyrażenia na określenie tych samych instytucji prawnych, nie można różnicować znaczenia pojęć „ogłoszenie” użytych w ust. 2 i 3 art. 190 Konstytucji.

Wynika z tego, że określone w art. 190 ust. 3 Konstytucji sformułowanie, iż orzeczenie TK wchodzi w życie z dniem ogłoszenia należy interpretować z uwzględnieniem art. 190 ust. 2 Konstytucji. Oznacza to, że w art. 190 ust. 3 Konstytucji chodzi o ogłoszenie orzeczenia TK w tym organie urzędowym, w którym akt normatywny będący przedmiotem orzeczenia Trybunału był opublikowany.

4. W wypadku orzeczenia TK z 9 marca 2016 r., mogłoby ono wejść w życie po jego ogłoszeniu w Dzienniku Ustaw. Od tego momentu wywoływałoby skutki derogacyjne w nim przewidziane, a tym samym doprowadziłoby do zmian w systemie prawa.

Skoro jednak w momencie wydawania postanowienia o sygn. Tw 4/13, wyrok o sygn. K 47/15 nie został ogłoszony w Dzienniku Ustaw, jego sentencja nie może określać trybu postępowania przed Trybunałem, gdyż orzeczenie to nie weszło w życie.

Z tego względu, wydając postanowienie w niniejszej sprawie, Trybunał powinien stosować przepisy ustawy o TK, w brzmieniu wynikającym z tekstu jednolitego ogłoszonego 8 marca 2016 r. oraz odpowiednie przepisy przejściowe ustawy z dnia 22 grudnia 2015 r. o zmianie ustawy o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 2217; dalej: ustawa o zmianie ustawy o TK).

5. Z powyższych względów, zgodnie z art. 2 ust. 1 ustawy o zmianie ustawy o TK w związku z art. 44 ust. 1 pkt 1 ustawy o TK, postanowienie wydane w niniejszej sprawie, powinno zapaść w pełnym składzie, to znaczy w składzie co najmniej trzynastu sędziów (art. 44 ust. 3 ustawy o TK).